

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Бабарикіна Н.А.

Україна, м. Запоріжжя, Запорізький національний технічний університет

В процесі становлення демократичної, соціальної, правової держави в Україні зростає орієнтація на особистість, необхідність захисту її прав і гідності, гарантій щодо забезпечення і постійного піклування з боку держави. Сьогодні в Україні в умовах трансформації суспільства процес формування ідентичності набуває актуальності. Ідентичність як норма то є позитивне ставлення до своєї групи в поєднанні з позитивним ставленням до інших [2, с.63].

Громадянська ідентичність являє собою форму усвідомлення особистістю приналежності до спільноти громадян певної держави. Громадянська ідентичність передбачає наявність відносин між громадянами, в основі яких лежить довіра. Процес ідентифікації через громадянство несе в собі більш позитивний потенціал, ніж через етнос, оскільки не містить в собі міжнаціональних суперечок і конфліктів. В формуванні громадянської ідентичності знаходиться розв'язання проблем мультикультурного суспільства. Громадянська ідентичність є інтеграційною для всього населення держави незалежно від їх етнічної приналежності та віросповідання. Вона посилюється через застосування принципу групових прав, громадянська ідентичність підтримує існування інших групових ідентичностей, зокрема, етнічної, а не погрожує їм. Саме тому громадянська ідентичність сприяє інтеграції та толерантності суспільства.

Формування громадянської ідентичності відбувається одночасно із формуванням громадянського суспільства. Виникнення відчуття громадянськості є передумовою перетворення населення на громадян і як наслідок утворення сучасної національної форми політичної організації. Громадянське суспільство є спільнотою абстрактною, проте воно, як політична організація, створюється для залучення у життя держави всього населення, тобто всіх громадян [3, с.153]. Виникнення громадянськості та прийняття громадянської ідентичності нейтралізує здатність людини до ірраціональної агресії проти «іншого». І навпаки неприйняття саме громадянської ідентичності та підміна її почуттям державно-культурного патріотизму може викликати групову

агресію проти «іншого». Без таких процесів трансформації суспільства держава може залишитися поза демократичними процедурами життя.

Найвищою цінністю демократичного суспільства є створення умов для реалізації громадської участі у творенні державної політики. Сучасна демократія є відображенням національної форми організації життя громадянського суспільства. Витоком політичної активності народних мас в демократичному процесі та фундаментом для реальної демократії є розвинуте громадянське суспільство.

Співробітництво й партнерство громадськості із владними структурами дає змогу знаходити нові ідеї, можливості та ресурси для розв'язання тих чи інших суспільно важливих проблем. Наявність активного й потужного громадянського суспільства, що діє спільно із владою, посилює його демократичні засади, зміцнює роль громадськості у творенні та реалізації державної політики.

Формування громадянського суспільства це тривалий процес, де індивіди є здатними до самоорганізації. Сім'я, малі групи, громада – це є форми самоорганізації суспільства. Вплив громадянського суспільства на державу залежить від рівня його (суспільства) самоорганізації. Громадянське суспільство має певні інститути, що знаходяться в політичній площині. Громадські рухи, громадські організації, політичні партії є складовою політичної організації суспільства. Ці інституційні структури не мають великого впливу на державну владу, але можуть дати поштовх для появи інших більш впливовіших форм самоорганізації.

Громадянське суспільство можна уявити як соціальний простір, у якому люди взаємодіють у якості незалежних один від одного і від держави індивідів. Базисом громадянського суспільства є цивілізований, свідомий, повноправний індивід, тому, природно, що сутність і якість суспільства залежить від якості складових його особистостей. Формування громадянського суспільства нерозривно пов'язано з формуванням ідеї індивідуальної волі, самоцінності кожної особистості.

Громадянське суспільство поєднує в собі сукупність міжособистісних відносин, що розвиваються без втручання держави, а також розгалужену систему незалежних від держави суспільних інститутів, що реалізують індивідуальні і колективні потреби. У громадянському суспільстві розробляється єдиний комплекс основних принципів, цінностей, орієнтацій, якими керуються у своєму житті всі члени суспільства, яке б місце в суспільній піраміді вони не займали. Цей комплекс, удосконалюючись, скріплює суспільство і визначає основні характеристики всіх його підсистем.

Громадянське суспільство може служити двигуном демократичної трансформації колишніх авторитарних і тоталітарних суспільств. Політика просування демократії,

зосереджена на активній підтримці громадянського суспільства, може зіткнутися із серйозними труднощами. Без політичної інституціалізації громадянське суспільство буде чинником, який відіграватиме дестабілізуючу роль, що відіб'ється на рівні життя. Важливою умовою формування громадянського суспільства є наявність громадянської ідентичності кожної людини як складової суспільства.

Здійснення громадянського суспільства є невід'ємною складовою забезпечення добробуту людини і високого стандарту життя. Упродовж кількох століть покращення умов життя людини в Європі супроводжується сталим посиленням демократичних соціальних норм, гарантією прав людини та поступовим усуненням насилля й політичного авторитаризму. Розширюється сфера свободи людини в приватному й соціальному вимірах, що загалом прийнято називати розвитком громадянського суспільства.

Складності трансформаційного періоду, які є сьогодні в Україні, слід розглядати у зв'язку з історичною слабкістю наявного громадянського суспільства. За роки незалежності в Україні сформувались певні громадські інститути, які ще не стали центром сили, яким підзвітна державна влада. Становлення зрілого громадянського суспільства в Україні може затягтися, але деякі його елементи і структури вже сьогодні стають базою для ствердження демократичної влади в державі. Формування громадянської ідентичності є важливою умовою успішного розвитку і функціонування громадянського суспільства, подолання етатизму і монополізації економічного, політичного, соціального і духовного життя суспільства. Сьогодні кожен ще може стати громадянином — завтра така можливість може стати проблематичною. Ключ до вирішення проблеми — це власний вибір кожного.

Література:

1. Дацюк С. Нариси української ідентичності: генералізація // Українська правда. – 4 серпня 2014. – с.5
2. Кожанов И. В. Гражданская и этническая идентичности: проблема взаимосвязи и взаимозависимости // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 3. – с.63 – 67
3. Умови громадянства: Зб. ст. / Під редакцією Варта ван Стінбергена: Пер. з англ., передмова та примітки Іваненко О. О. — К.: Український Центр духовної культури, 2005. — 264 с.